

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

СЕРМАН ТАРАС ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 378.147:796.071.43(043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ТА СПОРТУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНОГО ДОЗВІЛЛЯ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В АКВАЦЕНТРАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
АРЕФЬЄВА Лариса Петрівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, доцент кафедри футболу.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
ЗАХАРІНА Євгенія Анатоліївна,
Класичний приватний університет, завідувач
кафедри теоретичних основ фізичного та
адаптивного виховання;

кандидат педагогічних наук, доцент
КОНОВАЛЬСЬКА Людмила Олександрівна,
Бердянський державний педагогічний університет,
доцент кафедри теорії та методики фізичного
виховання.

Захист відбудеться 15 грудня 2017 року о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий 15 листопада 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Сиротюк В. Д.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми зумовлена суспільними перетвореннями, що відбуваються в Україні під впливом соціально-економічних і культурних змін, які призвели до зміни багатьох педагогічних орієнтирів. У сучасному соціокультурному просторі особливої значущості набуває виховання відповідальної, ініціативної, творчої особистості. У Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» наголошується, що без подолання девальвації загальнолюдських цінностей та відірваності освіти від національних джерел немислиме виховання справжнього громадянина.

В умовах зовнішньо культурного глобалізаційного тиску особливу увагу потрібно приділяти гарантуванню безпеки українського народу в гуманітарній сфері, зокрема збереженню та примноженню самобутності національної культури; формуванню національної самосвідомості українського суспільства через розвиток культурних індустрій, у тому числі індустрії фізичної культури. Українська національна ідея, зародження якої сягає ще язичницьких часів, духовної культури Київської Русі, йде процесом від теоретичного усвідомлення до втілення і реалізації в бутті. Після здобуття незалежності в Україні формуються риси нової культурної реальності, коли національна культура (у тому числі, фізична) стає одним із визначальних факторів прогресу суспільства, розбудови незалежної держави, формування національної ідентичності.

Національна неповторність українців – в їхніх традиціях, святах й обрядах, оскільки з найдавніших часів наші предки відбирали найцінніші надбання, збагачуючи їх, і бережно передавали мудрість нації з покоління в покоління. Українці вмели відчувати природу, черпати здоров'я, силу й красу з неї. Покращення фізичного виховання у збагаченні його змісту за рахунок вивчення традицій фізичної і національної культури та впровадження їх у практику виховної, спортивно-масової, фізкультурно-оздоровчої роботи та дозвіллевої діяльності. Зазирнувши у глибинне коріння, зрозумівши витoki національної педагогіки, освіти, філософії, духовності, культури, специфіку національного сприйняття, сучасний учень вийде на шлях, що приведе його до найцінніших надбань гуманістичної думки свого народу. А це, в свою чергу, сприятиме поглибленню самопізнання, формуванню почуття ідентичності як компонентів національної самосвідомості. Немає у світі народу, в якого б не було своїх видів фізичних вправ які складають один з елементів культури і побуту. Спортивно-масова робота має на увазі вирішення основного завдання – організації виховної, фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з учнями у позаурочний час.

Організація дозвілля є одним із важливих завдань на шляху соціалізації молоді, адже діяльність, якій присвячено вільний час, конструктивно впливає на формування особистісних якостей: інтелектуальних, моральних, культурних, на фізичний розвиток молодого покоління. Наприклад, на перетині фізичної культури та масових театралізованих видовищ виникла театралізована фізична культура у вигляді фізкультурно-спортивних, спортивно-мистецьких та спортивно-театралізованих свят і показових виступів та свят. В основу спортивно-масової роботи, вказують науковці, закладено масові фізкультурні

заходи і свята фізичної культури (масові видовищні заходи показового і розважального характеру, які сприяють пропаганді фізичної та національної культури). У наказах Міністерства освіти і науки України пропонуються форми роботи з учнівською молоддю; у проектній діяльності увага акцентується на: розвитку творчої особистості дитини; виявленні та становленні індивідуальних особливостей школярів; рівні особистісно-виховних досягнень учнів; створенні відповідних умов для всебічного розвитку учнів. Щоб домогтися масового охоплення учнів позакласної роботою, використовуються самі різні форми організації і проведення занять з дітьми з урахуванням їх віку, стану здоров'я і фізичної підготовленості. Все це можна здійснювати в умовах аквацентру в якому мається досвід організації масових змагань з плавання та стрибків у воду, ігрових видів спорту, дискотек на воді, корпоративних вечірок, дитячих ранків та інш.

Сьогодні у контексті гуманізації освітнього процесу виробилося розуміння фізичної культури як одного з основних видів власне людської культури, специфіка якого полягає головним чином у тому, що цей вид культури профільований у напрямку, що призводить до оптимізації фізичного стану і розвитку індивіда в єдності з його психічним розвитком на основі раціоналізації й ефективного використання його власної рухової активності у поєднанні з іншими культурними цінностями. У цьому контексті теорію фізичної культури як педагогічний процес розглядали, зокрема, такі науковці як: В.К. Бальсевич, В.В. Белінович, Н.Н. Візитей, В.М. Видрін, П.Ф. Лесгафт, В.І. Лях, Л.П. Матвеев, Ю.М. Ніколаєв, А.Д. Новіков, В.І. Столяров, Л.Ф. Спірін, Ф.Н. Суслов, В.Г. Яковлев та ін.

Професійна підготовка майбутніх фахівців ґрунтовно досліджувалися у працях зарубіжних дослідників (Ch. Bucher, K. Vuchta, H. Grabowski, Z. Jaworski, D. Wuest), зокрема (А.Г. Барабанов, Є.П. Каргаполов, О.В. Петунін, В.В. Приходько, В.В. Фідельський, Г.А. Шашкін та ін.). Професійну підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту зарубіжні науковці досліджували в таких аспектах: теоретичні та методичні засади фізичного виховання (В.К. Бальсевич, Л.П. Матвеев, В.Б. Коренберг, В.І. Столяров, В.О. Таймазов та ін.); педагогіка фізичного виховання та спорту (Б.О. Ашмарін, Ю.Д. Железняк, Л.К. Зав'ялов та ін.); використання здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності фахівців (В.В. Белоусова, Н.Ж. Булгакова, О.О. Горелов, І.М. Решетень, О.Г. Румба та ін.); біомеханіка навчання руховим діям у фізичному вихованні та спорті (І.І. Аліханов, Д.Д. Донской, В.М. Заціорський, В.І. Лях) медикобіологічні аспекти фізичного виховання і спорту (М.І. Волков, Я.М. Коц, М.М. Яковлев та ін.).

Головною складовою фізичної культури є організація активного спортивного дозвілля. Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання у вищих навчальних закладах розглядається нами як процес оволодіння учнями, студентами, сукупністю спеціальних знань, умінь і навичок, якостей трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують в майбутньому успішне проведення різноманітної фізкультурно-оздоровчої роботи, спрямованої на задоволення інтересів і запитів учнівської молоді щодо зміцнення їх здоров'я та, зокрема,

організації дозвіллєві діяльності. Значний вклад у дослідженні дозвілля молоді внесли Г.О. Пруденський, Б.О. Трушин, В.Д. Петрушев, В.М. Піменова, О.О. Гордон, І.В. Бестужев-Лада та ін. До досліджуваної нами проблеми близькі праці із саморозвитку й самореалізації особистості в сфері дозвілля (О.І. Беляєва, О.С. Каргіна, Т.І. Бакланова та ін.), з питань психології особистості (Г.М. Андреева, О.В. Петровського та ін.).

Аналіз досліджень, який провела Л.П. Сущенко дає підстави стверджувати, що вчені (Б.А. Ашмарин, Ю.А. Виноградов, З.Н. В'яткіна, В.М. Видрін, А.А. Гужаловський, Л.І. Лубишева та ін.) розглядають фізичну культуру і як один із видів діяльності людини. У цьому контексті її тлумачать як процес і результат діяльності людини щодо перетворення своєї фізичної (тілесної) природи (Б.А. Ашмарин, Ю.А. Виноградов, З.Н. В'яткіна та ін.); як якісну характеристику діяльності, що задовольняє потреби в підготовці людини до праці, захисту Вітчизни, до інших форм життєдіяльності за допомогою її фізичних, біологічних сил і можливостей, шляхом оздоровлення та загартування (В.М. Видрін); таку галузь діяльності, яка задовольняє потреби суспільства у створенні фізичної готовності людини до різних форм її життєдіяльності і, перш за все, до праці (А.А. Гужаловський); як діяльність, котра цілеспрямовано здійснює вплив на процес фізичного вдосконалення людини, що дозволяє забезпечити спрямований розвиток її життєво важливих фізичних якостей і здібностей (Л.І. Лубишева).

Проблема професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури досліджувалася українськими науковцями у таких аспектах: застосування у професійній діяльності інформаційних технологій (Г.Р. Генсерук), тренінгів (І.В. Панасюк); готовність до викладання основ безпеки життєдіяльності (Г.Д. Кондрацька), валеологічного самовдосконалення (В.А. Коробейнік), фізкультурно-оздоровчої діяльності (Н.Г. Денисенко, А.В. Заїкін, Л.І. Іванова), позакласної виховної роботи з учнями (Л.П. Ареф'єва, С.О. Ігнатенко, О.А. Стасенко); розв'язання педагогічних ситуацій (Р.П. Карпюк); профільне навчання у старшій школі (О.В. Котова); формування педагогічної майстерності (В.М. Папуча), зокрема культури професійної самореалізації (В.М. Мазін); психологічної готовності до педагогічної діяльності (М.М. Кужель); аксіологічні засади професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання (Л.О. Демінська).

Дуже вагомим є внесок у дослідження та розробки досліджуваної проблематики українських науковців для створення концептуальних основ та методології даної теми, зокрема: О.С. Падалка, Л.П. Вовк, В.І. Бондар, О.В. Биковська, В.А. Василенко, П.М. Гусак, Н.М. Дем'яненко, В.Г. Кузь, М.С. Корець, Г.М. Падалка, В.Ф. Паламарчук, Н.Г. Протасова, О.В. Тимошенко, О.О. Романовський, Л.П. Сущенко. О.Л. Шевнюк, М.К. Шеремет та ін. Вони, зокрема, доказово та концептуально обґрунтовують, що основний шлях формування майбутнього фахівця – це всебічна активізація професійної освіти, самоосвіти й самовиховання, що створення сприятливих умов для задоволення духовних, моральних та інтелектуальних потреб учнів, розвитку їх духовної, інтелектуальної та фізичної культури, організації змістовного дозвілля з метою

підвищення соціально-культурної активності сучасної учнівської молоді є важливим завданням майбутніх фахівців будь-якого педагогічного спрямування, у тому числі і у галузі фізичного виховання та спорту.

Українськими науковцями завжди приділялась належна увага дослідженню професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема таким її аспектам: філософія освіти (В.П. Андрущенко, В.Г. Кремень), неперервна професійна освіта (С.У.Гончаренко, С.О.Сисоєва), дидактичні засади професійної підготовки фахівців з вищою освітою (А.М. Алексюк, В.І. Бондар), застосування педагогічних технологій у вищій школі (П.М. Гусак, Л.П. Максимова); порівняльно-педагогічні дослідження неперервної освіти (Т.М. Десятов, Т.Є. Кристопчук, Т.С. Кошманова, О.В. Матвієнко).

Професійну підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту розглянуто в працях вітчизняних науковців за такими напрямками: формування готовності фахівців до професійної діяльності (М.В. Дутчак, О.М. Носко, В.Г. Савченко, Б.М. Шиян); теоретико-методологічні засади фізичного виховання як педагогічного процесу (О.С. Куц, Л.П. Сущенко), зокрема спрямованого на формування здоров'я дітей дошкільного віку (Е.С. Вільчковський, Н.Є. Пангелова), учнівської (Н.Ф.Денисенко, Т.Ю. Круцевич, Н.В. Москаленко) та студентської молоді (О.Д.Дубогай, І.М. Медведєва, Є.Н.Пристапа); професійна підготовка фахівців фізичного виховання у вищих навчальних закладах (О.Ю. Ажиппо, Р.В. Клопов, А.П. Конох, О.В. Тимошенко); загальна теорія підготовки спортсменів (Г.М. Арзютов, О.Ц. Демінський, С.С. Єрмаков, В.М. Платонов, Ю.М. Шкрєбтій); філософія спорту (С.Н. Бубка, М. М. Булатова).

Водночас низка питань, що розглядалися в дисертаційній роботі, в науковій літературі висвітлені недостатньо, що, зокрема, й обумовлює її актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до плану НДР факультету фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова з наукового напрямку «Зміст освіти, форми, методи і засоби підготовки вчителів» (протокол № 5 від 27 січня 2004 року).

Метою дисертаційного дослідження є аналіз педагогічних та суспільно-державних умов підготовки якісного фахівця з фізичного виховання та спорту для організації процесу фізичної культури, спортивного дозвілля та виховної роботи з учнівською молоддю у контексті гуманізації освітнього процесу із використанням власних теоретичних напрацювань та практичного досвіду в організації спортивного дозвілля та аквафізкультури.

Досягнення поставленої мети потребує розв'язання таких **дослідницьких завдань**:

1. Здійснити порівняльний аналіз науково-методичної літератури і прикладних напрацювань щодо особливостей національного виховання учнівської молоді у сферах фізичної культури та спортивно-фізкультурного дозвілля. Розкрити роль і значення спорту і фізичної культури як чинників становлення фізичних і морально-вольових якостей особистості.

2. Обґрунтувати фізичне виховання як спортменічний процес, тобто спрямований на фізичне і духовне вдосконалення людини, оволодіння нею систематизованими знаннями, фізичними вправами та способами їх самостійного використання протягом усього життя.

3. Визначити та обґрунтувати принципи і моделі комплексного процесу самовиховання особистості фахівця з фізичної культури і спорту. З'ясувати особливості прагнення учнівської молоді до організації спортивного дозвілля в умовах сучасності.

4. Дослідити роль знань зі сфери якісного управління у розвитку фізичного виховання та спорту і ефективній підготовці фахівців цього напрямку. Визначити основні специфікації і моделі професійної діяльності педагога з фізичного виховання та спорту як складових суспільно-державного розвитку і якісної системи освіти.

5. Доказово обґрунтувати роль здорового способу життя та фізичної культури для комплексного розвитку учнівської молоді у контексті підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту.

6. Узагальнити власний досвід організації аквафізкультурного дозвілля учнівської молоді для її фізичного розвитку і здорового способу життя у контексті національної культури.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту як динамічний цілісний процес формування педагогічних фахівців у системі фізичної культури та спорту.

Предмет дослідження – стратегія, принципи і моделі у теоретичних, методичних і прикладних засадах професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту з метою організації і здійснення спортивно-фізкультурного дозвілля учнівської молоді у суспільному середовищі і системі освіти.

Мета і завдання дослідження обумовили теоретико-методологічні засади дисертаційної роботи. Для розв'язання зазначених вище завдань використовувалися такі **методи дослідження**: *теоретичні*: науковий аналіз основних категорій дослідження; аналіз монографічної, навчально-методичної літератури та нормативно-правових документів з проблеми формування професійної компетентності майбутнього тренера у процесі вивчення фахових дисциплін; порівняння та класифікація для визначення сутності формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у процесі вивчення фахових дисциплін; узагальнення для виокремлення критеріїв, показників і рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту; моделювання для презентації моделі формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у процесі вивчення фахових дисциплін; *емпіричні*: діагностичні методи (анкетування, тестування, педагогічне спостереження) для перевірки рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленої моделі; аналіз експериментальних даних; *статистичні*: методи вибірки й аналізу

результатів дослідження для визначення динаміки рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту та доведення надійності отриманих результатів дослідження.

Оскільки система фізичного виховання, фізичної культури та спорту існує і розвивається в умовах трансформацій інститутів освіти у контексті суспільних процесів, остільки у дисертаційній роботі було використано ще й такі методи як: *діалектичний* – для дослідження комплексу освітніх та суспільних явищ і процесів у розвитку та взаємозв'язку; *єдності історичного та логічного* – для визначення особливостей виникнення та закономірностей розвитку освітніх та суспільних процесів; *порівняльний метод*, за допомогою якого здійснено *компаративний аналіз* парадигм розвитку принципів і методів фізичного виховання та спорту; *системний* – для розгляду фізичної культури та спорту у системі освіти в контексті розвитку демократичних процесів у суспільстві.

Також здійснювався аналіз та узагальнення науково-методичної літератури щодо особливостей національного виховання засобами спортивних ігор, аквафізкультури, спортивно-мистецьких свят; узагальнення власного досвіду у використанні національної культури в спортивно-мистецьких святах та аквафізкультури за участю учнівської молоді в умовах аквацентру.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* здійснено узагальнення роботи з учнівською молоддю у процесі підготовки і проведенні спортивно-мистецьких свят на воді в умовах аквацентру з дотриманням принципів, які забезпечують національно-патріотичне виховання учнівської молоді, зокрема, принципів: національної спрямованості виховання, культуровідповідності, гуманізації, акмеологічності, життєвої творчої самодіяльності, толерантності, врахування індивідуальних задатків і здібностей учнівської молоді. Обрані принципи було покладено в основу підготовки і проведення спортивно-мистецьких свят, що проводяться в умовах аквацентру; сформована проблематика і прикладні методики, сценарії використання сучасних методики аквагімнастики, аквааеробіки і аквафітнесу – Aqua Pump, Aqua Warm up, Aqua Intro, Swim + Jump, Aqua Fitness, Aqua Noodles, Aqua Soft, Aqua Man + Woman, Running Class, Aqua Sculpt – для досягнення вирішення головних прагнень, та завдань навчально-виховного процесу та програм спортивно-мистецьких свят – формування та розвиток повноцінної особистості, гармонійної людини, патріота Батьківщини, здатного зберігати і примножувати звичаї, традиції та обряди українського народу, втілювати елементи національної культури у різні сфери спортивної діяльності;

– *набуло подальшого розвитку*: дослідження і системний аналіз змістовних, структурних і функціональних характеристик проблем фізичного виховання і спорту як чинників становлення фізичних і морально-вольових якостей особистості; стратегія здорового способу життя та формування принципів і цінностей культури, відповідальності, чесності та гідності у фізичному вихованні і спорті для майбутніх фахівців; моніторингові підходи фізичного розвитку учнівської молоді як складової моніторингу ефективності системи освіти; значення колективно-ігрових факторів в якісній організації підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту; дослідження державної

політики і громадського самоуправління як стратегічних напрямків фізично-духовного розвитку учнівської молоді і підготовці фахівців з фізичного виховання та спорту; обґрунтування того, що використання знань та вмінь з ефективного управління є важливим механізмом забезпечення якісного функціонування та розвитку системи фізичної культури, фізичного виховання і спорту;

– *уточнено*: принципи і моделі комплексного процесу самовиховання особистості фахівця з фізичної культури і спорту; розуміння фізичного виховання як спортменічного процесу; що система фізичного виховання характеризується, крім іншого, такими особливостями тим, що це – процес свідомої й активної участі учнів у вирішенні поставлених завдань шляхом виконання фізичних вправ, формування навичок, удосконалення фізичних якостей, придбання знань, при цьому цей процес базується на фізіологічних, психологічних, загальноспортменічних закономірностях, більше того, на певному рівні цей процес стає творчим, торкається інтелектуальної сфери; особливості фізичного виховання, спорту та фізичної культури у контексті формування і розвитку демократичного суспільства; специфіка і роль організації аквафізкультурного дозвілля учнівської молоді у контексті фізичного розвитку і здорового способу життя.

Теоретичне і практичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані при розробці освітньо-навчальної, пізнавальної та прикладної діяльності при підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту; в організації фізкультурного та спортивного дозвілля учнівської молоді, для дослідження процесів взаємозв'язку якісного розвитку фізичної культури та спорту і якості системи освіти загалом.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1081 від 22.05.2014), ДВНЗ «Івано-Франківський коледж фізичного виховання» (довідка № 207/01-30/20 від 29.11.2012), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (довідка « 01-08/03/1605 від 03.12.2012).

Апробація результатів дослідження. Основні результати та теоретичні положення дисертаційного дослідження висвітлено та обговорено на: *міжнародних* науково-практичних конференціях: «Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку» (Харків, 2012); «Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту і туризму» (Запоріжжя, 2012); «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійно-педагогічної підготовки різних верств населення» (Київ, 2013, 2014); III міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми впровадження здоров'язберігаючих технологій у навчальних закладах» (Чернівці, 2014); *всеукраїнських*: «Освіта і здоров'я» (Суми, 2012); VII Всеукраїнській науково-практичній конференції Педагогіка здоров'я (Чернігів, 2017); II Всеукраїнській науковій Інтернет-конференції «Актуальні проблеми фізичної культури, спорту та здоров'я» (Черкаси, 2017); *засіданнях* кафедри

олімпійського та професійного спорту Факультету фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Публікації. Основний зміст дисертаційного дослідження відображений у 7 наукових публікаціях, з них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у міжнародних наукових фахових виданнях.

Структура дисертації. Структура дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (206 найменувань) та додатків на 12 сторінках. Загальний обсяг дисертації 237 сторінок. Основний текст становить 192 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, здійснено огляд стану і напрямів її розробки, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дисертаційного дослідження, висвітлено положення, котрі визначають наукову новизну роботи, практичну цінність отриманих результатів, ступінь їхньої апробації, визначено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у контексті формування якостей особистості»** проаналізовано й обґрунтовано те, що сфера дозвілля поєднує найрізноманітніші види життєдіяльності, адже людина на дозвіллі не обмежена зовнішніми чинниками і залежить лише від своїх внутрішніх бажань та уподобань. Тому діяльність на дозвіллі неможлива без внутрішньої установки людини, що сприяє або ж, навпаки, стримує розвиток, усвідомлення та реалізацію особистісних потреб. Вибір певного виду дозвіллевої діяльності зумовлюється індивідуальною та соціальною цінністю в очах особистості, а змістове наповнення дозвіллевих занять відбиває мету та завдання людини, які вона ставить перед собою: набуття знань та навичок, вироблення норм практичної поведінки, засвоєння інших культурних цінностей опанування чи удосконалення різними сферами суспільної діяльності. Змістове наповнення дозвілля відбиває сутність, взаємозв'язок та розподіл основних його складових: самоосвіту, любительські заняття. Проаналізувавши види і функції дозвіллевої діяльності у суспільстві, виділимо серед них в якості основних, такі:

- практичну дозвіллеву діяльність, спрямовану на вільний вибір різних видів зайнятості і поширену серед усіх верств населення незалежно від віку та соціальної приналежності; культурну діяльність, метою якої є інтелектуальний розвиток особистості, залучення людини до естетичних цінностей суспільства;
- соціальну дозвіллеву діяльність, ключовим змістом якої є міжособистісне спілкування та встановлення психо-емоційної рівноваги;
- і, нарешті, той різновид дозвіллевої діяльності. Який є «основою основ». базовим підґрунтям та забезпеченням якісного функціонування усіх інших – фізичну дозвіллеву діяльність (фізично-виховну, фізично-культурну), спрямовану на зняття фізичної та розумової напруги, спортивні та рекреаційні

заняття;

Поряд з термінами «спорт», «фізичне виховання» використовують термін «фізична підготовка». Ним користуються, коли хочуть підкреслити прикладну спрямованість фізичного виховання стосовно певної діяльності, яка вимагає «фізичної підготовленості». Це стосується, наприклад, фізичного виховання, яке здійснюється у формі спеціальної фізичної підготовки. Це дозволяє визначити фізичне виховання як спортменічний процес (тобто зорієнтований як на комплексний усебічний розвиток і самого явища спорту, і самої особи учня, спортсмена), спрямований на фізичне і духовне вдосконалення людини, оволодіння нею систематизованими знаннями, фізичними вправами та способами їх самостійного використання протягом усього життя.

Освіта у сфері фізичного виховання та спорту повинна підготувати людину так, щоб вона не боялася жодної роботи, напруження сил, що сприятимуть набуттю фізичної самостійності. Вона повинна сприяти засвоєнню кожною окремою особою тих навичок, які виявляться для неї найкориснішими. Таким чином, ця освіта являє собою засвоєння людиною у процесі спеціального навчання системи раціональних способів керування своїми рухами, необхідного в житті фонду рухових умінь, навичок і пов'язаних з ними знань. Ця сторона фізичного виховання має першорядне значення для раціонального використання людиною своїх рухових можливостей у життєдіяльності.

Важливим аспектом фізичного виховання є цілеспрямований вплив на комплекс природних властивостей організму, що належить до фізичних якостей людини. З допомогою фізичних вправ і інших засобів фізичного виховання можна в певному діапазоні змінювати функціональний стан організму, що веде до прогресивних адаптаційних змін у ньому. Впливаючи таким чином на фізичні якості, при певних умовах досягають суттєвої зміни рівня і спрямованості їх розвитку. Це виражається у прогресуванні тих або інших рухових здібностей (силових, швидкісних та ін.), підвищенні загального рівня працездатності, зміцненні здоров'я, поліпшенні будови тіла. Одночасно слід зауважити, що оскільки фізичний розвиток обумовлений природними задатками, які передаються за спадковістю, можливості виховання не безмежні. Вони визначаються вродженими здібностями, тому кожен може досягти лише обумовленого ними результату. Звідси мета фізичного виховання – в тому, щоб кожна людина засвоїла доступний їй зміст і обсяг фізичної культури.

Будучи тісно взаємопов'язаними, фізична освіта і виховання фізичних якостей ніколи не зводяться одне до одного і по-різному співвідносяться на різних етапах фізичного виховання. В раціонально організованій практиці фізичного виховання ці сторони завжди поєднуються з іншими сторонами загальної системи виховання. При цьому фізичне виховання набуває значення одного з основних факторів всебічного розвитку особистості.

Фізична культура, як відносно самостійний вид культури суспільства, виконує як загальні так і специфічні соціальні функції. Загальними функціями фізичної культури є: розвиваюча, виховна, освітня, просвітня, оздоровчо-гігієнічна, загальнокультурна, стимулююча, контролююча і гальмуюча функції. Функції фізичної культури відображають її основне призначення як виду

культури. Дійсний спорт і фізична культура – це якісний саморозвиток та чесне й неупереджене змагання, що здійснюється за наперед визначеними правилами. Головною моральною цінністю, своєрідною аксіологічною основою такого спорту є цінність людини як особистості, повага до себе і до інших, прагнення унормованих правил. Тільки такий спорт і фізична культура виконують як фізично-оздоровчу, так і морально-формуючу функцію, є чинником формування моральної культури суспільства і особистості. Розуміння сутності цих функцій надає можливість правильно визначити роль і значення фізичної культури в житті суспільства, а також сформулювати мету, систему завдань, зміст, принципи і методи її використання у процесі виховної роботи з учнями у професійній педагогічній діяльності, зокрема і виховній, майбутніх учителів фізичної культури.

У другому розділі **«Роль якісного управління у розвитку фізичного виховання та спорту і підготовці фахівців»** зосереджений на дослідженні того, що система освіти у своїй сутності – єдина й цілісна, але ця сутність є перш за все соціальною та аксіологічною, це також предмет ідеї як творчої дії. Ця ідея створюється людьми, а не пізнається як щось мертве і стале. Саме тому система демократизації освіти, моделі ефективного управління освітньо-виховним процесом мають стати предметом зосередженої уваги й дослідників та практиків у сфері фізичного виховання та спорту. Хоча остаточно їхнє проблемне поле є недостатньо окресленим, однак очевидні напрямки, які досліджують місце освіти в життєдіяльності суспільства, розгляд цілісності освіти як із змістовної, так і з процесуальної сторони. Проблемне поле педагогіки, менеджменту освіти і фізичної культури розвивається у межах сучасних світових ідейно-світоглядних тенденцій, зачіпає в сучасних умовах дослідження і переплітається зі значною групою навчальних дисциплін і являє собою систему освітньо-навчальних взаємозв'язків.

Як і будь-яка сфера суспільної діяльності, фізична культура і спорт потребують упорядкування, системності, управління, які б спрямовували його розвиток у загальнокультурне річище. Історично склалась як міжнародна, так і вітчизняна система управління спортом. Його філософія базується на принципах системності, цілісності, людино центризмі, гуманістичної спрямованості тощо. Практична реалізація соціального замовлення суспільства на підготовку викладача, вчителя, тренера, управлінця у сфері спорту передбачає наявність інформації про умови формування у студентів вищих педагогічних навчальних закладів основ професійної майстерності, загальних і спеціальних знань, вмінь, професійно-значимих якостей та оптимального стану здоров'я. У цьому аспекті процес підготовки вчителя-предметника до роботи з фізичного виховання та спорту потрібно розглядати не лише як педагогічний інструмент для визначення шляхів вдосконалення професійного становлення майбутніх фахівців, а й як покращення загального стану фізичної культури підростаючого покоління.

При правильному використанні теорія управління і її прикладні результати допомагають фахівцеві передбачити, що, ймовірно, може трапитися, тим самим допомагаючи ухвалювати рішення доцільніше і уникати непотрібних помилок.

На сьогодні існує нагальна необхідність удосконалювати зміст і форми соціально-культурної, освітньої, спортивної і культурно-оздоровчої діяльності на основі вивчення потреб та запитів учнівської молоді, розширювати культурно-дозвіллієві, додаткові освітні послуги і охоплювати культурно-спортивними заходами всі вікові групи учнівства, особливо у сфері підготовки та діяльності фахівців з фізичного виховання та спорту. Тому для них є обов'язковими і знання, і прикладні навички зі сфери управління (менеджменту).

Враховуючи, що практично кожний випускник педагогічного вищого навчального закладу тією чи іншою мірою, залучений до фізкультурної роботи в освітянському колективі, вирішення питань професійно-педагогічної підготовки до цієї діяльності повинно займати вагоме місце у системі підготовки педагогічних кадрів. Ця підготовка повинна вирішувати не лише завдання пов'язані із всебічним і гармонійним розвитком особистості, але і чисто професійні, пов'язані з набуттям спеціальних компетенцій необхідних для роботи з фізичного виховання учнів.

Проблему формування фізичної культури людини можна плідно вирішувати тільки на основі ідеї єдності і взаємозумовленості категорій соціального і біологічного. Фізична культура, на відміну від інших сфер культури, поєднує ці компоненти в людині в єдине ціле і є сферою їхньої гармонізації. Це підтверджується і взаємозв'язком тілесного і духовного в людині, де головним є принцип їхнього поєднання цілісності і гармонії.

Сьогодні мова йде про необхідність створення нової методологічної бази виховної роботи в школі засобами фізичної культури, яка базувалася б на розробці ціннісно-гуманістичних і інтегративних аспектів фізкультурної діяльності. Тому у контексті трактування фізичної культури як частини загальної культури особистості майбутній фахівець з фізичного виховання та спорту для організації виховної роботи зі школярами повинен розвивати в собі наступні здібності до виховання: правильно оцінювати ситуацію, оцінювати внутрішній стан іншої людини, викликати у іншої людини інтерес, бажання до пізнання, високі духовні почуття, здібність до диверсифікації виховних дій відповідно до індивідуальності людини, знаходити потрібний стиль спілкування, удосконалювати спосіб подачі потрібного матеріалу, правильно налаштовувати молодь, виховуючи відчуття упевненості у собі, рішучості, стимулювати та заохочувати до самоудосконалення, викликати до себе та оточуючих повагу, самоповагу, неформальне визнання, завойовувати авторитет, бути здатним до самопізнання та пізнання оточуючого світу, як духовного, так і матеріального, адаптовуватися до різних непередбачуваних обставин та нестандартних життєвих ситуацій

Цілісний процес виховання особистості з використанням засобів фізичної культури повинен базуватися на загальнопедагогічних засадах, для чого майбутній фахівець повинен вміти: проводити моніторинг оволодіння учнями знаннями, уміннями і навичками; проектувати отримані у вищому навчальному закладі знання на організацію виховної роботи (як на уроці так і в позаурочний час), прогнозувати можливі результати своєї діяльності; розробляти

організаційні заходи, спрямовані на забезпечення умов виховної роботи з учнями; осмислювати та аналізувати результати впроваджених заходів, їх значущості і ефективності; розробляючи нові форми і методи реалізації навчально-виховного процесу.

Організація виховного процесу – це сукупність дій, які ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між компонентами педагогічного процесу, а результатом цілісного процесу виховання є вихованість, тобто інтеграційна особливість особистості, яка характеризує об'єм і характер засвоєних виховних дій.

У своїй професійній діяльності майбутні фахівці з фізичного виховання та спорту повинні використовувати для вирішення виховних завдань методи і методичні прийоми, які зумовлені характером фізкультурно-спортивної діяльності.

У третьому розділі «**Роль специфіки професійної діяльності педагога з фізичного виховання і фізичного розвитку та спорту як складові якості системи освіти**» присвячено аналізу освітньо-виховних аспектів діяльності педагогічного колективу навчального закладу з фізичного виховання учнів, результати яких визначається умовами розвитку індивіда – режимами харчування, рухової активності, інтелектуального навантаження і залежить від організації життєдіяльності учнів. У розділі запропонована технологія моніторингу фізичного розвитку учнів, що проводиться з метою виховання фізично розвиненої та підготовленої особистості, забезпечує інформаційну стабільність, керованість процесу, надає підґрунтя для прийняття управлінських рішень. Основним шляхом досягнення обраної мети вважаємо удосконалення педагогічних форм і методів діяльності педагогічного колективу навчального закладу. Актуальність запровадження моніторингу якості освіти обумовлена вступом України до європейського освітнього простору і пов'язана з необхідністю отримання достовірної інформації про умови і результати навчально-виховного процесу. Моніторинг надзвичайно важливий для реалізації прогностичної діяльності, як педагогами, так і керівниками загальноосвітніх навчальних закладів, оскільки він є одним з провідних інструментів об'єктивного оцінювання та управління, а на сьогодні він ще є складовою процесу атестації шкіл. Мета також полягає в розкритті змісту й технології моніторингу фізичного розвитку учнів навчальних закладів.

Головними цінностями нової епохи, разом з професіоналізмом і відповідальністю, поступово стають здоров'я, уміння і навички здорового способу життя. Майбутній фахівець будь-якої галузі повинен бути не лише інтелектуально розвиненим, духовно багатим і соціально адаптованим, а й фізично і психічно здоровим. Для цього він має володіти компетентностями, пов'язаними з професійною діяльністю і компетентністю, що дозволяє зберігати здоров'я. Держава перед навчальними закладами поставила важливе завдання – виховати здорове молоде покоління, виконання якого вимагає пошуку нових шляхів якісного вдосконалення організації навчально-виховного процесу, зокрема щодо розвитку природних здібностей і фізичних якостей учнів. У цьому ракурсі запровадження моніторингу фізичного розвитку учнів

як складової системи моніторингу якості освіти має стати першочерговим завданням, підґрунтям збереження фізичного і психічного здоров'я учнів.

Ґрунтуючись на власному практичному досвіді, автор пропонує найширше впровадження різних форм аквафізкультури – системи фізичних вправ вибіркової спрямованості в умовах водного середовища, яке, завдяки своїм природним властивостям, виконує роль природного багатофункціонального тренажера. Систематичні заняття у воді показані без обмежень всім практично здоровим людям будь-якого віку і характеризуються широким спектром цільової спрямованості: лікувально-профілактичної, навчальної, рекреативної, кондиційної, спортивно-орієнтованої. Останнім часом аквафізкультура набуває все більш широкої популярності серед молодого покоління. Викладені міркування ґрунтуються на останніх досягненнях педагогічної науки і педагогічної практики, зокрема особистої. Вони не претендують на вичерпність, але відповідають власному розумінню проблеми і певною мірою збагачують масив педагогічних знахідок щодо її розв'язання. Існує необхідність застосування технологій аквафізкультури у навчальному процесі з фізичного виховання у вищих навчальних закладах з метою покращення стану здоров'я, підвищення рівня фізичного розвитку, фізичної підготовленості, рухової активності та поліпшення психоемоційного стану молоді.

Спортивно-мистецькі свята у воді – найкращий спосіб гармонійного розвитку учнівської молоді. Вода робить тіло легким, гнучким і еластичним, що полегшує учасникам виконання вправ. Дійство яке виконується у воді позитивно впливає на формування правильної постави. При комплексних вправах у воді розвивається рельєфно-м'язова структура тіла, внутрішні м'язи розширюються, розвиваються легені та бронхи, що призводить до кращого засвоєння кисню і циркуляції крові, а своєрідне музичне та художнє оформлення подібних заходів мають сильний емоційний та естетичний вплив і на учасника і на глядача. Прикладами мистецько-спортивних свят, адаптованих до сучасних міських умов які проводилися в аквацентрі можна назвати такі: «Свято Купала» – яке поєднувало елементи культу Сонця, аграрної магії, та обрядів. «Коза» – театралізований обряд-гра з масками; «Новий рік» – одне з найдавніших і найпопулярніших календарних свят; «Водохрещі» – яке увібрало в себе язичницькі і християнські обряди, центральне місце серед яких займали обряди, пов'язані з водою; «Кулачні бої» – народна ритуалізована розвага, відома ще з дохристиянських часів; «Свята русалій» – зелені свята за дохристиянською традицією; «Таємниця святої води»; «Козацькі забави», «Коли цвіте папороть», «Різдво разом» та багато інших.

Головною метою програм спортивно-мистецьких свят в умовах аквацентру стає формування та розвиток повноцінної особистості, гармонійної людини, патріота Батьківщини, що включає: любов до рідної мови, вірність у дружбі, побратимстві, ставленні до Батьківщини-України; готовність захищати слабших; шляхетне ставлення до дівчини; непохитна відданість ідеям, принципам народної моралі, духовності; відстоювання повної свободи і незалежності особистості, народу, держави; турбота про розвиток національних традицій, звичаїв і обрядів, бережливе ставлення до рідної землі;

цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму; не шкодити своїми діями іншим.

Керуючись усталеними традиціями, фізичне виховання має імплементувати народні елементи. Це сприяє зацікавленню молоді, формуванню культури та патріотизму. Шляхом впровадження елементів національної культури вдосконалюється методика проведення та успішність результатів культурно-мистецьких свят в умовах аквацентру. За допомогою використання елементів національної культури (українських народних рухливих ігор, розваг і забав) у культурно-мистецьких святах в умовах аквацентру можна не лише формувати рухові вміння, розвивати фізичні якості, виховувати позитивні риси характеру як особистості, але й збагачувати учнівську молодь знаннями про історію, звичаї й традиції нашого народу. Отже програми культурно-мистецьких свят в умовах аквацентру мають бути спрямовані на використання кращих зразків національної культури, використання досвіду наших предків по вихованню підростаючого покоління, що є запорукою досягнення високої духовності та відчуття патріотизму.

Отже, фізичний розвиток учнів ми розглядаємо як один з показників якості освіти, а запропоновані форми фізичного розвитку – дієвим засобом педагогічного менеджменту, оскільки він дозволяє оцінювати (за допомогою певних методик) кількісні показники фізичного здоров'я та фізичного стану учнів, як складових їх фізичного розвитку, та констатувати на цій підставі відповідність або невідповідність встановленим стандартам. Таким чином, у результаті зазначеного моніторингу адміністрація навчального закладу не лише отримує інформацію про стан об'єкту – рівень фізичного розвитку учнів, а й з'ясовує тенденції розвитку, виявляє проблеми, на підставі чого розробляє відповідну стратегію і тактику досягнення мети.

Успішна робота в галузі спортивного дозвілля залежить не тільки від того, наскільки цілеспрямовано спланована робота, але й наскільки правильно організована та проведена вона у режимі навчальної діяльності та відпочинку. Від національного, з точки зору педагогічної і гігієнічної побудови, режиму залежить підвищення успішності, збереження остаточної працездатності і попередження втомлюваності учнів. Дотримання упродовж тривалого часу правильного і пізнавального режиму сприяє зміцненню здоров'я, створює життєрадісний настрій і підвищує працездатність учнівської молоді. Неухильне дотримання та участь молоді у спортивному дозвіллі виховує такі цінні якості як дисциплінованість, акуратність, організованість, колективізм. Досвід роботи показує, що у процесі підготовки майбутніх фахівців до організаторської діяльності в сфері спортивного дозвілля особлива увага має приділятися формуванню в них позитивних мотивацій відносно фізкультурно-спортивної діяльності за професійною спрямованістю.

Майбутній фахівець повинен бути не лише інтелектуально розвиненим і духовно багатим, а й фізично міцним і загартованим, тому ще у навчальному закладі він має оволодіти вміннями і навичками здорового способу життя. Вивчення сучасного стану щодо дотримання учнями принципів здорового способу життя дозволяє з'ясувати коло проблем щодо формування в учнів

умінь і навичок здорового способу життя, встановити шляхи їх розв'язання.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертаційного дослідження зроблено узагальнення результатів роботи щодо педагогічних та суспільно-державних умов підготовки якісного фахівця з фізичного виховання та спорту для організації процесу фізичної культури, спортивного дозвілля та виховної роботи з учнівською молоддю у контексті гуманізації освітнього процесу із використанням власних теоретичних напрацювань та практичного досвіду в організації спортивного дозвілля та аквафізкультури. Сформульовано рекомендації, які мають істотне теоретико-практичне значення. Вони конкретизовані в наведених нижче положеннях:

1. Функції фізичної культури відображають її основне призначення як виду культури. Розуміння сутності цих функцій надає можливість правильно визначити роль і значення фізичної культури в житті суспільства, а також сформулювати мету, систему завдань, зміст, принципи і методи її використання у процесі виховної роботи зі школярами у професійній педагогічній діяльності, зокрема і виховній, майбутніх учителів фізичної культури. Фізична культура, як відносно самостійний вид культури суспільства, виконує як загальні так і специфічні соціальні функції. Фізичну культуру ми розглядаємо в *діяльнісному* (культура як спосіб діяльності), *предметно-ціннісному* (культура як сукупність матеріальних і духовних цінностей) і *результативному* (культура як результат втілення її цінностей у самій людині) аспектах. Загальними функціями фізичної культури є: розвиваюча, виховна, освітня, просвітня, оздоровчо-гігієнічна, загальнокультурна, стимулююча, контролююча і гальмуюча функції. Теорія фізичної культури відштовхується від основних положень загальної теорії культури і спирається на її поняття, що відбивають її сутність, мету, завдання зміст, а також керівні принципи і технології. При цьому учені виходять з того що фізична культура являє собою особливий соціальний інститут, що існує поряд і у нерозривному зв'язку з культурою моральною, політичною, естетичною.

Мета фізичної культури полягає у всебічному сприянні формування людини з гармонійним розвитком фізичних і духовних сил на основі всебічного удосконалення її особистісних здібностей у процесі фізкультурної діяльності, що необхідно для повноцінної індивідуальної життєдіяльності і прогресу суспільства в цілому (тобто фактично мова йде про формування фізичної культури особистості).

2. Аналізуючи освітньо-виховну функцію фізичної культури і спорту, слід відмітити їхню роль у становленні моральних якостей особистості. Головною моральною цінністю, своєрідною аксіологічною основою такого спорту є цінність людини як особистості, повага до себе і до інших, прагнення унормованих правил. Тільки такий спорт і фізична культура виконують як фізично-оздоровчу, так і морально-формуючу функцію, є чинником формування моральної культури суспільства і особистості. Проблему формування фізичної культури людини можна плідно вирішувати тільки на

основі ідеї єдності і взаємозумовленості категорій соціального і біологічного. Фізична культура, на відміну від інших сфер культури, поєднує ці компоненти в людині в єдине ціле і є сферою їхньої гармонізації. Це підтверджується і взаємозв'язком тілесного і духовного в людині, де головним є принцип їхнього поєднання цілісності і гармонії.

3. Враховуючи, що практично кожний випускник педагогічного вищого навчального закладу тією чи іншою мірою, залучений до фізкультурної роботи в освітянському колективі, вирішення питань професійно-педагогічної підготовки до цієї діяльності повинно займати вагоме місце у системі підготовки педагогічних кадрів. Ця підготовка повинна вирішувати не лише завдання пов'язані із всебічним і гармонійним розвитком особистості, але і суто професійні, пов'язані з набуттям спеціальних компетенцій необхідних для роботи з фізичного виховання учнів. Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту розглядається нами як процес оволодіння учнями, студентами сукупністю спеціальних знань, умінь і навичок, якостей трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують в майбутньому успішне проведення різноманітної фізкультурно-оздоровчої роботи, спрямованої на задоволення інтересів і запитів учнівської молоді щодо зміцнення їх здоров'я та зокрема, в організації дозвіллевої діяльності.

4. Цілісний процес виховання особистості з використанням засобів фізичної культури повинен базуватися на загальнопедагогічних засадах, для чого майбутній фахівець повинен вміти: проводити моніторинг оволодіння учнями знаннями, уміннями і навичками; проектувати отримані у вищому навчальному закладі знання на організацію виховної роботи (як на уроці так і в позаурочний час), прогнозувати можливі результати своєї діяльності; розробляти організаційні заходи, спрямовані на забезпечення умов виховної роботи з учнями; осмислювати та аналізувати результати впроваджених заходів, їх значущості і ефективності; розробляючи нові форми і методи реалізації навчально-виховного процесу.

5. Система і процеси якісного та ефективного фізичного виховання є спортменічним процесом (тобто зорієнтованим як на комплексний усебічний розвиток і самого явища фізичної культури, спорту, і самої особи учня, спортсмена), спрямований на фізичне і духовне вдосконалення людини, оволодіння нею систематизованими знаннями, фізичними вправами та способами їх самостійного використання протягом усього життя. На часі перехід до суб'єкт-суб'єктної моделі побудови спортменічної взаємодії, що передбачає живе і жваве спілкування, діалог, на основі якого стає можливим вироблення у студента, учня власного бачення та інтерпретації проблем, розвиток його фізичного, ціннісно-творчого, етико-морального, чуттєво-духовного самовизначення.

6. Процес фізичного виховання характеризується, крім іншого, такими особливостями: 1) це добре продуманий, спроектований, завчасно підготовлений процес, який передбачає активну діяльність вчителя, засоби, методи і форми навчання, адекватні поставленим завданням; 2) це процес свідомої й активної участі учнів у вирішенні поставлених завдань шляхом

виконання фізичних вправ, формування навичок, удосконалення фізичних якостей, придбання знань, при цьому цей процес базується на фізіологічних, психологічних, загальноспортменічних закономірностях, більше того, на певному рівні цей процес стає творчим, торкається інтелектуальної сфери; 3) фізичне виховання пов'язане з подоланням труднощів, що вимагають і сприяють розвитку моральних і вольових якостей. Тому до учнів у процесі фізичного виховання треба підходити як до особистостей, що прагнуть до самовдосконалення, а сам процес не може здійснюватися з позицій тільки однієї науки (наприклад, фізіології чи психології).

7. При правильному використанні теорія управління і її прикладні результати допомагають фахівцеві передбачити, що, ймовірно, може трапитися, тим самим допомагаючи ухвалювати рішення доцільніше і уникати непотрібних помилок. На сьогодні існує нагальна необхідність удосконалювати зміст і форми соціально-культурної, освітньої, спортивної і культурно-оздоровчої діяльності на основі вивчення потреб та запитів учнівської молоді, розширювати культурно-дозвіллі, додаткові освітні послуги і охоплювати культурно-спортивними заходами всі вікові групи учнівства, особливо у сфері підготовки та діяльності фахівців з фізичного виховання та спорту. Тому для них є обов'язковими і знання, і прикладні навички зі сфери управління (менеджменту).

8. Результат діяльності педагогічного колективу навчального закладу з фізичного виховання учнів визначається умовами розвитку індивіда – режимами харчування, рухової активності, інтелектуального навантаження і залежить від організації життєдіяльності учнів. Запропонована технологія моніторингу фізичного розвитку учнів, що проводиться з метою виховання фізично розвиненої та підготовленої особистості, забезпечує інформаційну стабільність, керованість процесу, надає підґрунтя для прийняття управлінських рішень. Комплексний підхід до підвищення якісного рівня професійної підготовки вимагає розумного, педагогічно осмисленого сполучення масових, групових й індивідуальних форм організації навчально-виховної діяльності. Неодмінною умовою, успішності цього процесу є опора на зміст комплексної програми по фізичному вихованню школярів, що забезпечує системне рішення освітніх і методичних завдань. Освоєння майбутніми вчителями матеріалу шкільної програми по фізичному вихованню формує в них позитивне відношення до фізичної культури й потребу в вихованні такого відношення у своїх майбутніх учнів. У процесі оволодіння професійними вміннями й навичками вони опановують прийомами цілеспрямованого гармонійного розвитку учнів. Основним шляхом досягнення обраної мети вважаємо удосконалення педагогічних форм і методів діяльності педагогічного колективу навчального закладу.

9. Грунтуючись на власному практичному досвіді, автор пропонує найширше впровадження різних форм аквафізкультури – системи фізичних вправ вибіркової спрямованості в умовах водного середовища, яке, завдяки своїм природним властивостям, виконує роль природного багатофункціонального тренажера. Систематичні заняття у воді показані без

обмежень всім практично здоровим людям будь-якого віку і характеризуються широким спектром цільової спрямованості: лікувально-профілактичної, навчальної, рекреативної, кондиційної, спортивно-орієнтованої. Останнім часом аквафізкультура набуває все більш широкої популярності серед молодого покоління. Існує необхідність застосування технологій аквафізкультури у навчальному процесі з фізичного виховання у вищих навчальних закладах з метою покращення стану здоров'я, підвищення рівня фізичного розвитку, фізичної підготовленості, рухової активності та поліпшення психоемоційного стану молоді.

10. Керуючись усталеними традиціями, фізичне виховання має імплементувати народні елементи. Це сприяє зацікавленню молоді, формуванню культури та патріотизму. Шляхом впровадження елементів національної культури вдосконалюється методика проведення та успішність результатів культурно-мистецьких свят в умовах аквацентру. За допомогою використання елементів національної культури (українських народних рухливих ігор, розваг і забав) у культурно-мистецьких святах в умовах аквацентру можна не лише формувати рухові вміння, розвивати фізичні якості, виховувати позитивні риси характеру як особистості, але й збагачувати учнівську молодь знаннями про історію, звичаї й традиції нашого народу. Отже програми культурно-мистецьких свят в умовах аквацентру мають бути спрямовані на використання кращих зразків національної культури, використання досвіду наших предків по вихованню підрастаючого покоління, що є запорукою досягнення високої духовності та відчуття патріотизму.

11. Успішна робота в галузі спортивного дозвілля залежить не тільки від того, наскільки цілеспрямовано спланована робота, але й наскільки правильно організована та проведена вона у режимі навчальної діяльності та відпочинку. Від національного, з точки зору педагогічної і гігієнічної побудови, режиму залежить підвищення успішності, збереження остаточної працездатності і попередження втомлюваності учнів. Дотримання упродовж тривалого часу правильного і пізнавального режиму сприяє зміцненню здоров'я, створює життєрадісний настрій і підвищує працездатність учнівської молоді. Неухильне дотримання та участь молоді у спортивному дозвіллі виховує такі цінні якості як дисциплінованість, акуратність, організованість, колективізм. Досвід роботи показує, що у процесі підготовки майбутніх фахівців до організаторської діяльності в сфері спортивного дозвілля особлива увага має приділятися формуванню в них позитивних мотивацій відносно фізкультурно-спортивної діяльності за професійною спрямованістю.

12. Ефективність процесу формування професійної готовності майбутнього фахівця з фізичного виховання до майбутньої діяльності засобами фізичної культури досягається послідовною організацією його на основі наступності, послідовної системності й систематичності навчання, заснованого на інтеграції предмета фізичного виховання із соціально-гуманітарними, психолого-педагогічними, природничо-науковими, спеціальними й загальноосвітніми дисциплінами. Швидкий розвиток культурно-дозвіллевої сфери робить досить актуальним сьогодні – необхідність забезпечення

професійної підготовки вчителів у системі педагогічної освіти для здійснення цілеспрямованих дій у психолого-педагогічній підготовці майбутніх учителів до організації позакласної дозвілєвої діяльності учнівської молоді, забезпечення здатності вчителя оперативно реагувати на зміни; між потребою учнів виявляти самостійність у обранні дозвілєвої діяльності під коректним вчительським контролем. Фізична підготовка сучасної молоді спонукає до усвідомлення ролі фізичної культури, як складової частини загальної культури сучасності, та необхідності та вирішенням глобальних проблем пов'язаних із здоров'ям молоді, його покращення та зміцнення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Серман Т. В. Деякі питання формування комунікативних умінь майбутнього учителя фізичної культури // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури /фізична культура і спорт/» 36. наукових праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – Випуск 8. – С. 37 – 41.

2. Серман Т. В. Підготовка майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту до виховної роботи зі школярами у контексті гуманізації освітнього процесу / Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис. – 2012. - № 3 (46). – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т3. – К.: Вид-во «Пед. преса», 2012. – С. 145 – 154.

3. Серман Т. В. Основні форми формування професійної готовності майбутнього фахівця з фізичного виховання до організації спортивного дозвілля засобами фізичної культури // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури /фізична культура і спорт/» 36. наукових праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – Випуск 5 (30)13. – С. 313 – 318.

4. Серман Т. В. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для моніторингу результатів професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту / Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис. – 2013. - № 3 (50). – Додаток 1 : Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – Т2. – К.: Вид-во «Пед. преса», 2013. – С. 233 – 236.

5. Серман Т. В. Використання національної культури в спортивно-мистецьких святах за участю учнівської молоді в умовах аквацентру // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури /фізична культура і спорт/» 36. наукових праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Випуск 3К2 (57)15. – С. 301 – 304.

Статті у закордонних періодичних виданнях

6. Серман Т. В. Подготовка будущих специалистов физического воспитания и спорта к внедрению инновационных методов и форм организации досуга учащейся молодежи в условиях аквацентра // GmbH. Viena, 2014. – P. 56 – 61.

7. Serman T. Preparation of the specialists of the physical culture and sport for upbringing work with schoolchildren in the context of the educational process // Publishing Center of the European Association of pedagogues and psychologists «Science», Geneva, 2015. – P. 152 – 155.

АНОТАЦІЇ

Серман Т. В. Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до організації спортивного дозвілля учнівської молоді в аквацентрах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2017.

У дисертації здійснюється аналіз педагогічних та суспільно-державних умов підготовки якісного фахівця з фізичного виховання та спорту для організації процесу фізичної культури, спортивного дозвілля та виховної роботи з учнівською молоддю у контексті гуманізації освітнього процесу із використанням власних теоретичних напрацювань та практичного досвіду в організації спортивного дозвілля та аквафізкультури. Визначено, що фізична підготовка сучасної молоді спонукає до усвідомлення ролі фізичної культури, як складової частини загальної культури сучасності, та необхідності та вирішенням глобальних проблем пов'язаних із здоров'ям молоді, його покращення та зміцнення. Здійснено узагальнення результатів роботи щодо педагогічних та суспільно-державних умов підготовки якісного фахівця з фізичного виховання та спорту для організації процесу фізичної культури, спортивного дозвілля та виховної роботи з учнівською молоддю у контексті гуманізації освітнього процесу із використанням власних теоретичних напрацювань та практичного досвіду в організації спортивного дозвілля. Сформульовано рекомендації, які мають істотне теоретико-практичне значення. Звертається увага на те, що у підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту значну увагу необхідно акцентувати на розвитку творчої особистості дітей, підлітків та юнацтва, виявленні та становленні індивідуальних особливостей школярів, рівні особистісно-виховних досягнень учнівської молоді, створенні відповідних умов для всебічного розвитку учнів.

Результати дисертаційного дослідження показують, що цілісний процес виховання особистості з використанням засобів фізичної культури повинен базуватися на загальнопедагогічних засадах, для чого майбутній фахівець повинен вміти: проводити моніторинг оволодіння учнями знаннями, уміннями і навичками; проектувати отримані у вищому навчальному закладі знання на організацію виховної роботи (як на уроці так і в позаурочний час), прогнозувати

можливі результати своєї діяльності; розробляти організаційні заходи, спрямовані на забезпечення умов виховної роботи з учнями; осмислювати та аналізувати результати впроваджених заходів, їх значущості і ефективності; розробляючи нові форми і методи реалізації навчально-виховного процесу.

Обґрунтовано необхідність застосування технологій аквафізкультури у навчальному процесі з фізичного виховання у вищих навчальних закладах з метою покращення стану здоров'я, підвищення рівня фізичного розвитку, фізичної підготовленості, рухової активності та поліпшення психологічного та емоційного стану учнівської молоді.

Ґрунтуючись на власному практичному досвіді, автор пропонує найширше впровадження різних форм аквафізкультури – системи фізичних вправ вибіркової спрямованості в умовах водного середовища, яке, завдяки своїм природним властивостям, виконує роль природного багатофункціонального тренажера. Систематичні заняття у воді показані без обмежень всім практично здоровим людям будь-якого віку і характеризуються широким спектром цільової спрямованості – лікувально-профілактичної, навчальної, рекреативної, кондиційної, спортивно-орієнтованої.

Ключові слова: професійна підготовка, фізичне виховання, фізична культура, спортивне дозвілля, учнівська молодь, педагогічна освіта, аквацентр, особистість, гармонійний розвиток, аквафізкультура.

Серман Т. В. Подготовка будущих специалистов физического воспитания и спорта к организации спортивного досуга учащейся молодежи в аквацентрах. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2017.

В диссертации осуществляется анализ педагогических и общественно-государственных условий подготовки качественного специалиста физического воспитания и спорта для организации процесса физической культуры, спортивного досуга и воспитательной работы с учащейся молодежью в контексте гуманизации образовательного процесса с использованием собственных теоретических наработок и практического опыта в организации спортивного досуга и аквафизкультуры. Определено, что физическая подготовка современной молодежи побуждает к осознанию роли физической культуры, как составной части общей культуры современности, и необходимости и решением глобальных проблем, связанных со здоровьем молодежи, его улучшения и укрепления. Осуществлено обобщение результатов работы по педагогических и общественно-государственных условий подготовки качественного специалиста физического воспитания и спорта для организации процесса физической культуры, спортивного досуга и воспитательной работы с учащейся молодежью в контексте гуманизации образовательного процесса с использованием собственных теоретических наработок и практического опыта в организации спортивного досуга.

Сформулированы рекомендации, которые имеют важное теоретико-практическое значение. Обращается внимание на то, что в подготовке будущих специалистов физического воспитания и спорта большое внимание необходимо акцентировать на развитии творческой личности детей, подростков и юношества, выявлении и становлении индивидуальных особенностей школьников, уровни личностно-воспитательных достижений учащейся молодежи, создании соответствующих условий для всестороннего развития учащихся.

Результаты диссертационного исследования показывают, что целостный процесс воспитания личности с использованием средств физической культуры должен базироваться на общепедагогических началах, для чего будущий специалист должен уметь: проводить мониторинг овладения учащимися знаниями, умениями и навыками; проецировать полученные в высшем учебном заведении знания на организацию воспитательной работы (как на уроке так и во внеурочное время), прогнозировать возможные результаты своей деятельности; разрабатывать организационные меры, направленные на обеспечение условий воспитательной работы с учащимися; осмысливать и анализировать результаты внедренных мероприятий, их значимости и эффективности; разрабатывая новые формы и методы реализации учебно-воспитательного процесса.

Обоснована необходимость применения технологий аквафизкультуры в учебном процессе по физическому воспитанию в высших учебных заведениях с целью улучшения состояния здоровья, повышения уровня физического развития, физической подготовленности, двигательной активности и улучшение психологического и эмоционального состояния учащихся.

Основываясь на собственном практическом опыте, автор предлагает широкое внедрение различных форм аквафизкультуры – системы физических упражнений избирательной направленности в условиях водной среды, которое, благодаря своим природным свойствам, выполняет роль естественного многофункционального тренажера. Систематические занятия в воде показаны без ограничений всем практически здоровым людям любого возраста и характеризуются широким спектром целевой направленности – лечебно-профилактической, учебной, рекреативной, кондиционной, спортивно-ориентированной..

Ключевые слова: профессиональная подготовка, физическое воспитание, физическая культура, спортивный досуг, учащаяся молодежь, педагогическое образование, аквацентр, личность, гармоничное развитие, аквафизкультура.

Serman T. V. Preparation of future specialists in physical education and sports for the organization of sports leisure for students in the aquatic centers. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences in the speciality 13.00.04 – Theory and methodic of professional education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2017.

In the dissertation is the analysis of pedagogical and social and public conditions for the training of qualified professionals of physical education and sport for

organizing the process of physical culture, sports and leisure and educational work with students in the context of humanization of the educational process with the use of their own theoretical developments and practical experience in the organization of sporting leisure and aquatic physical culture. It is determined that the physical training of today's youth and encourages the awareness of the role of physical culture as an integral part of the General culture of modernity, and the need and the solution to global problems related to health of young people, of its improvement and strengthening. Made generalization of results of pedagogical and social-state conditions for the training of qualified professionals of physical education and sport for organizing the process of physical culture, sports and leisure and educational work with students in the context of humanization of the educational process with the use of their own theoretical developments and practical experience in organizing sports activities. Recommendations, which have important theoretical and practical significance. Draws attention to the fact that in the preparation of future specialists of physical education and sport, great attention should focus on the development of creative personality of children, adolescents and young adults, identifying and strengthening the individual particularities of students, levels of personal educational achievements of students, creation of appropriate conditions for the full development of students.

Results of the research show that a holistic process of education of the person using means of physical culture should be based on General pedagogical principles, for which a future specialist should be able to: monitor the students have mastered the knowledge, skills and abilities; project received in high school knowledge to the organization of educational work (how the lesson or in extracurricular time), to predict the possible results of their activities; to develop organizational measures aimed at ensuring conditions of educational work with students; to interpret and analyze results of implemented activities, their relevance and effectiveness; developing new forms and methods of implementation of the educational process.

The necessity of application of technologies of aquatic-physical culture in educational process on physical education in higher education institutions with the aim of improving health, increasing of level of physical development, physical preparedness, physical activity and improved psychological and emotional status of students.

Based on my own practical experience, the author offers a wide introduction of various forms of aquatic physical culture – the system of exercise of electoral orientation in the water environment, which, due to its natural properties, performs the role of a natural multifunctional simulator. Systematic training in water is shown without limitation all healthy people of any age and is characterized by a wide range of targeting treatment and prevention, educational, recreational, fitness, sports-oriented.

Keywords: professional preparation, physical training, physical culture, sports leisure, young students, pedagogical education, aquacenter, personality, harmonious development, aquatic-physical culture.

Підписано до друку 14.11.2017 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 328
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.